

ایران زندگی

وقتی تبلیغات مواد غذایی، سلامت مردم را در نظر نمی‌گیرند

دروغ‌های خوشمزه

◀ | صفحه ۱۲

صادرات کیوی در حالی متوقف شده است که محصولی برگشت نخورده

مجازات کیوی‌کاران مازندران به جرم ناکرده

◀ | صفحه ۱۰

نقض گسترده امنیت کودکان در فیس بوک

اتحادیه اروپا به دنبال وضع قوانین جدیدی است تا شبکه‌های اجتماعی را برای حفاظت از کودکان پاسخگو کند

◀ | صفحه ۱۱

سازمان حفاظت محیط زیست خواستار ورود رئیس قوه قضائیه به پرونده شد

امید به نجات محیطبان بیستون

◀ | صفحه ۱۰

کسی به گردشگران سایت تاریخی هلیل رود خوشآمد نمی‌گوید

◀ هستی بختیاری خبرنگار

روستای کنار صندل بخشی از حوزه تمدنی هلیل رود است؛ روستایی با ۷۰۰ خانوار و ۱۸۰۰ نفر جمعیت. سازمان میراث فرهنگی برنامه دارد تا این روستا را در آینده جا به جا کند. اما تا روزی که جا به جا شود قرار بود روستاییان از گذر گردشگری فرهنگی نفع ببرند. همین مسأله هم مردم را ترغیب کرد تا اشیایی را که از حفاری در خانه هایشان پیدا می‌کردند به پایگاه میراث فرهنگی اهدا کنند. کارگاه باستان شناسی هیات مشترک باستان‌شناسان ایرانی، امریکایی و اروپایی در شش فصل گذشته یکی از جاذبه‌های گردشگری کنار صندل بود که افراد زیادی را به جنوب کرمان می‌آورد. «بهادر جوشنی» دهیار روستای کنارصندل به «ایران» می‌گوید: «تا پیش از شیوع کرونا و مسدود شدن مسیرهای گردشگری باز هم افرادی زیادی برای تماشای تاریخ باستانی مردمی که احتمالاً برای نخستین بار در ایران صاحب خط شده اند، به کنار صندل می‌آمدند. تعداد گردشگران این روستا در تعطیلات نوروز به هزار نفر می‌رسید.» کاوش‌ها که تعطیل شد قرارها هم برقرار نماند و بسترسازی حضور گردشگر در کنار سایت باستانی با تمام شدن کاوش‌ها فراموش شد. روستاییان ماندند و قوانینی که اجازه هیچگونه دخل و تصرف در خانه هایشان را نمی‌دهد. به گفته جوشنی آنها برای حفر یک چاه در خانه هایشان هم باید مجوز بگیرند. به نظر می‌رسد یکی از دلایل عدم خبررسانی درباره حفاری غیرمجاز در کنار صندل هم همین سخت گیری‌ها باشد.

جوشنی می‌گوید: «ما می‌خواهیم از تهران و شهرهایی که استقبال می‌کنند تور به کنار صندل بیاوریم، اما حتی یک سرویس بهداشتی برای خدمات دهی به مسافر نداریم. گردشگر از خارج کشور به کنار صندل می‌آید ولی هیچ جایی ندارد که یک شب اقامت کند.» او یکی از گام‌های بسترسازی برای حضور گردشگر در این منطقه را افزایش پروازها از تهران به جیرفت می‌داند و می‌گوید: «هیچ اعتبار ملی و دولتی به روستا نمی‌دهند. جلوی طرح هادی روستا را گرفته‌اند، چون روستا باید در چند سال آینده جا به جا شود. پروژه‌های عمرانی متوقف شده است. طرح هادی روستا سال ۸۶ تصویب شد. سال ۹۳ بازنگری و مشخص شد وسعت ۱۲۰۰ هکتاری روستا روی عرصه تاریخی و باستانی قرار دارد. بنابراین قرار شد یک شهرک در اختیار مردم قرار بگیرد و روستای تاریخی حفاظت شود. براساس همین تصمیم هر گونه ساخت و ساز در روستا ممنوع است.»

او می‌گوید: «باید فکری به حال مردم بکنند؛ بنا بود یک شهرک ۱۲۰۰ هکتاری با تمام زمین‌های کشاورزی و باغی به مردم واگذار شود، اما تا الان هیچ گامی برداشته نشده است. امکان هیچ جا به جایی در روستا وجود ندارد.» جوشنی اعتقاد دارد در صورتی که زیرساخت‌های گردشگری روستا تأمین شود هنر دست زنان روستا و صنایع دستی روستای کنار صندل می‌تواند گردشگران بیشتری را به این منطقه بکشاند. او از سرمایه‌گذاری برای ساخت هتل کبری در روستا خبر می‌دهد اما می‌گوید: «طرح متوقف شد و سرمایه‌گذار هم رفت.» مسئولیت ساخت هتل کبری را شرکت گوهر زمین به عهده می‌گیرد. کار تا یک سال ادامه پیدا می‌کند و ۳۰ درصد از ساخت هتل انجام می‌گیرد. به گفته جوشنی بعد از این مدت، مدیرعامل شرکت عوض می‌شود و شرکت دیگر تأملی به ادامه ساخت ۳۰ درصدی هتل نشان نمی‌دهد. جوشنی می‌گوید: «هتل براساس ضوابط میراث فرهنگی با مصالح بومی ساخته می‌شود. مجری طرح اجازه گودبرداری ندارد. مصالح آن هم مثل هتل کبری قلعه گنج درخت نخل خرما است.» وقتی شرکت از ساخت هتل کبری منصرف می‌شود سرمایه‌گذار هم کار را رها می‌کند. دهیاری کنار صندل به دنبال یک سرمایه‌گذار جدید است، اما تاکنون نتوانسته موافقت سرمایه‌گذاری را جلب کند.

«ایران» از سرنوشت کاوش‌ها در منطقه تمدنی هلیل رود گزارش می‌دهد

باستان‌شناسان رفتند حفاران آمدند

«خط شرق» با توقف ۱۴ ساله کاوش‌ها خوانده نشد

اشیایسنگ مایونی

کامل ترین کتیبه کشف شده در دژ شاهی

شبه سنگ مایونی

■ عضو تیم کاوش حوزه تمدنی هلیل رود، دلیل کاوش نشدن محوطه کنار صندل را «بی‌پولی» می‌داند. به گفته او باستان‌شناسان در این کاوش‌ها به یک مرکز بزرگ شهری رسیدند که با فرهنگ و تمدن‌های هم‌زمان خودمرادات فرهنگی و اقتصادی داشت. الواح کشف شده در این کاوش‌ها به گفته سلیمانی هنوز رمزگشایی نشده است. او شرط اصلی رمزگشایی این الواح را تأمین اعتبار و ادامه کاوش‌های داند

کرمان هم به «ایران» می‌گوید: «خوشبختانه بیش از یک سال و اندی است که حفاری غیر مجاز نداشته‌ایم.» منظور او بیشتر حفاری غیرمجاز کنار صندل هم انجام هرگونه حفاری را رد می‌کند و می‌گوید: «تمام روستا دوربین مدار بسته دارد و ورود و خروج افراد کنترل می‌شود.» روستای کنار صندل روی بخشی از محوطه پنج هزار ساله قرار دارد. جوشنی انتشار خبر حفاری غیر مجاز و خرید و فروش اشیای را باعث سختگیری بیشتر به روستاییان می‌داند، اما این واقعیت را نمی‌توان پنهان کرد که برخی روستاییان با حفر یک چاه در خانه خود ممکن است به اشیای تاریخی برسند. شاهد آن هم پیدا شدن دو کتیبه از چهار کتیبه هلیل رود توسط روستاییان و اهدای آنها به تیم کاوش است. آن سال‌ها که تیم کاوش با هدایت یوسف مجیدزاده، تاریخ کنارصندل را ورق می‌زد، فرهنگ‌سازی این باستان‌شناس و همکارانش باعث شد تنها در یک مورد دانش آموزان یک مدرسه ۲۵ اثر سنگی صابونی را به پایگاه میراث فرهنگی جیرفت هدیه کنند.

«سالاری» مدیر اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی جیرفت همه چیز را رد می‌کند و به روزنامه «ایران» می‌گوید: «در حفاظت کنار صندل اصلا و ابدا مشکلی وجود ندارد و کار به نحو احسن انجام می‌شود.» او می‌گوید: «هرکس از خرید و فروش آثار ۵ هزار ساله خبر می‌دهد یا حفاری‌های غیر مجاز را تأیید می‌کند، بیاید و منطقه را از نزدیک ببیند.» او تعداد بالای نیروهای یگان با یکی از دلایل نبود حفاری غیرمجاز می‌داند. «سیدعلی حسینی» فرمانده یگان حفاظت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

به تمهه آثار رسیدند و آن اطلاعاتی که در کنفرانس‌های بین‌المللی و دانشگاه‌های معتبر جهانی رد و بدل می‌شود را هم از همین تمه بیرون کشیدند. در روزگار قحطی و خشکسالی که آسمان چشم بر نگاه پرتمنای کشاورزان جیرفتی بسته بود، پیدا شدن یک گورستان پر از شیء سنگ صابونی، هدیه‌ای از سوی خداوند تلقی می‌شد. ماجرا از یک روز سیلابی در دهه ۶۰ شروع شد. سیل آمد و گلدانی از جنس سنگ صابون را پیش پای مردی روستایی گذاشت. خبر به روستا رسید و از جیرفت هم خارج شد. مردم با بیل و کلنگ به جان قبرستان مطوط آباد در کنار صندل افتادند و هزاران گودال در آن حفر کردند. به گفته مجیدزاده، روستاییان تنها از یک گور روی بزرگترین محوطه عصر شهرنشینی دنیای باستان در جنوب کشور بنگانند. او می‌پرسد: «چه شد که بعد از ۱۴ سال سراغی از کنار صندل گرفتید؟» بعد هم تأکید می‌کند: «ورق زدن تاریخ تمدنی حوزه هلیل رود در ایران هم کمکی به این محوطه نمی‌کند.» سلیمانی دلیل کاوش نشدن محوطه کنار صندل را «بی‌پولی» می‌داند. نادر سلیمانی معاون کاوش‌ها در زمان حضور یوسف مجیدزاده در جیرفت کرمان بود. به گفته او باستان‌شناسان در این کاوش‌ها به یک مرکز بزرگ شهری رسیدند که با فرهنگ و تمدن‌های هم‌زمان خود مرادات فرهنگی و اقتصادی داشت. الواح کشف شده در این کاوش‌ها به گفته سلیمانی هنوز رمزگشایی نشده است. او شرط اصلی رمزگشایی این الواح را تأمین اعتبار و ادامه کاوش‌ها می‌داند. باستان‌شناسان حداقل ۴۰ سال زمان می‌خواهند تا الواح کشف شده در جیرفت را ترجمه کنند.

سلیمانی می‌گوید: «جیرفت یک پایگاه میراث فرهنگی داشت که هر سال یا هر دو سال آثار معماری کشف شده را مرمت و آثار را حفظ می‌کردیم. الان بسیاری از آثار معماری کشف شده از بین رفته و آثار باقی‌مانده هم خسارت دیده‌اند. نیم تنه کشف شده آسیب فراوانی دیده و رها شده است.»

■ آیا آثار ۵ هزار ساله هلیل رود خرید و فروش می‌شود؟
خبرها درباره قاچاق اشیای ۵ هزار ساله جیرفت متناقض است. برخی در گفت‌وگو با «ایران» از خرید و فروش رسمی اشیای عتیقه صحبت می‌کنند. بعضی می‌گویند کنار صندل و قبرستان مطوط آباد در امن و امان است، اما یک نکته قابل کتمان نیست؛ سرنوشت اشیای ۵ هزار ساله جیرفت با قاچاق و حفاری‌های غیرمجاز گره خورده است. آنچه از جیرفت و تمدن ۵ هزار ساله‌اش نگاه جهان را به جنوب شرق ایران دوخته است، نتیجه حفاری غیرمجاز در گورستان باستانی «مطوط آباد» بود. باستان‌شناسان

و بین‌النهرین صاحب خط شده است. طلوع خط شرقی اما محوطه کنار صندل و تمدن متوقف شد.

«یوسف مجیدزاده» سرپرست هیات ایرانی و خارجی کاوش‌ها به فرانسه بازگشت و محوطه کنار صندل، قلعه کوچک و ده‌ها مانده از گذر باد و باران بسدت آسیب دیده است. حفاری غیرمجازان همچنان تاریخ ۵ هزار ساله جنوب شرق ایران یعنی حوزه تمدنی هلیل رود در جنوب کرمان را مخدوش می‌کنند. خبرهای ضد و نقیض درباره فروش اشیای تاریخی تمدن هلیل رود جیرفت ذهن فعالان حوزه میراث فرهنگی را به خود مشغول کرده است. حوزه تمدنی هلیل رود نزدیک به ۴۰۰ کیلومتر است اما ماوران یگان حفاظت میراث فرهنگی بزرگترین محوطه عصر شهرنشینی دنیای باستان در جنوب کشور است. «سیدعلی حسینی» فرمانده یگان حفاظت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کرمان در گفت‌وگو با «ایران» در پاسخ به چرایی این وضعیت می‌گوید: «اگر من بگویم موتور نداریم به ما موتور می‌دهند؟» شش فصل کاوش باستان‌شناسان ایرانی و خارجی به سرپرستی یوسف مجیدزاده در دهه هشتاد نگاه جهان را به جنوب شرق ایران خیره کرد. صدها شیء ۵ هزار ساله از دل کاوش‌ها بیرون آمد. این کاوش‌های اندک نتایج بسیار مهمتری از اشیای سنگ صابونی هلیل رود در پی داشت. آزمایش‌های کرین ۱۴ روی سکوی پله‌ای که تیم باستان‌شناسی در کنار صندل کشف کرد نشان داد این سکوا نخستین زیگورات کشف شده در بین‌النهرین یعنی زیگورات «اورا» صد تا سیصد سال قدیمی‌تر است. نتایج آزمایش‌های کرین ۱۴ در یکی از مهم‌ترین آزمایشگاه‌های آمریکا، بسیاری را به این نتیجه رساند که نگارش تاریخ به یک خانه تکانی اساسی نیاز دارد. این سؤال را هم پیش آورد که آیا سرآغاز تمدن بشری در بین‌النهرین است یا باید رد پای آن را در جنوب شرق ایران و در جیرفت دنبال کرد؟ کاوش‌ها در مهم دیگری هم داشت؛ کشف چهار لوح خطی.

تیم باستان‌شناسی به کامل‌ترین لوح خطی در میان دژ شاهی سکوی پله‌ای دست یافتند. باستان‌شناسان اسم آن را «خط شاهی» نهادند. بررسی خط به «استاین کلب» زبان‌شناس و محقق دانشگاه هاروارد محول شد. کلب پس از انجام مطالعات خود اعلام کرد که نباید از این خط به نام خط عیلامی که زیر نفوذ تمدن بین‌النهرین است نام برد، بلکه با توجه به کشف این خط در شه‌اد، ملیان و جیرفت باید از آن به عنوان «خط شرق» یاد کرد. این بررسی‌ها نشان داد که ایران هم‌زمان با تمدن بزرگ دیگر جهان مصر

◀ زهرا کشوری

خبرنگار

کسز ارش

سایت‌ها تراز سالانه کنار صندل

عکس‌ها: پیر ایستاد و دریاضی ایران